

ВОЛОДИМИР АНАТОЛІЙОВИЧ ГРЕЧЕНКО,

доктор історичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
кафедра гуманітарних дисциплін та українознавства;

 <https://orcid.org/0000-0002-6046-0178>,

e-mail: grechenko18@gmail.com

**ДІЯЛЬНІСТЬ МІЛІЦІЇ УРСР ЩОДО ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ
НА ПОЧАТКУ 1960-Х РР.**

Досліджено стан злочинності в УРСР у 1962–1964 рр. та комплекс заходів, ужитих керівництвом Міністерства охорони громадського порядку УРСР та його підрозділами в областях, містах і районах щодо протидії їй. Аналіз статистичного матеріалу свідчить, що показники умисних убивств, де переважали убивства з побутових причин та хуліганських спонукань, залишалися високими. Вражаючими були цифри, де вказувалася велика кількість умисних убивств новонароджених дітей, що свідчило про низький моральний рівень частини радянських людей, а також про їхнє соціальне неблагополуччя. Для протидії злочинності органи міліції застосовували, як і в попередні роки, здебільшого оперативні заходи, а також проводили певну профілактичну роботу серед населення із виявлення та перевірки сигналів про погрози убивствами, а також про злочинні наміри та умисли окремих громадян. Враховуючи зростання економічної злочинності, значна увага приділялася посиленню агентурного апарату, зокрема на об'єктах, де зосереджувалися матеріальні цінності у великих розмірах та було можливим їх розкрадання. Водночас при проведенні вказаних заходів органи міліції припускалися певних помилок, мали місце деякі недоліки. У низці планів роботи слідчих відділів та відділень багатьох областей чимало заходів мали загальний, неконкретний характер. Одним із суттєвих недоліків було планування таких заходів, які не входили до компетенції слідчих апаратів Міністерства охорони громадського порядку УРСР. У документах слідчого управління Міністерства охорони громадського порядку УРСР міститься чимало матеріалів про недоліки та недостатню компетентність слідчих при підготовці матеріалів, які спрямовувалися для проведення судово-біологічної експертизи. Серед нових проявів злочинності в аналізовані роки було таке явище, як крадіжка з аптек та медичних установ наркотичних речовин, що розширяло діяльність міліції. Відмічено, що в 1962–1964 рр. міліцією проводилася значна робота щодо протидії злочинності, хоча не у всьому вона була успішною.

Ключові слова: Україна, 1960-ті рр., Міністерство охорони громадського порядку УРСР, міліція, протидія злочинності.

Оригінальна стаття

ВСТУП. Багатогранний процес прогресу й оновлення суспільства, розвитку всіх його сфер у третьому десятилітті ХХІ ст., особливо в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні, передбачає нагальну потребу в забезпеченні його стабільності і безпеки. Злочинність становить одну з основних загроз життєдіяльності соціуму. Протидія їй – основне завдання всіх правоохоронних органів і насамперед Національної поліції. Це завдання було актуальним завжди, упродовж не лише століть, а й тисячоліть. Попередніми роками був накопичений певний досвід у протистоянні між міліцією та злочинністю, дослідження якого заслуговує на увагу як з точки зору теорії, так і з точки зору практики. Доволі цікавим у цьому плані є період початку 1960-

рр. в умовах часткової лібералізації радянського політичного режиму та хрущовських реформ і експериментів, які стосувалися змін в організації міліції та кримінальній політиці. У цей час (1962) правоохоронні органи зазнали чергової реорганізації – Міністерство внутрішніх справ було перетворене на Міністерство охорони громадського порядку (далі – МОГП), оскільки вважалося, що в боротьбі зі злочинністю провідну роль повинна відігравати громадськість і метою цього міністерства є насамперед охорона громадського порядку, бо рівень злочинності нібито буде зменшуватися.

Деякі аспекти цієї проблеми знайшли певне висвітлення в низці робіт вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, ці питання розглядалися в монографіях «Міліція в Україні

в період часткової лібералізації політичного режиму (березень 1953 – серпень 1962 рр.): історико-правове дослідження» (Греченко, Ярмиш, 2024), «Секретарі, наркоми, міністри внутрішніх справ України в 1917–2022 роках» (Бандурка, 2022), «Є така служба...» (Печніков, 2011), у науково-популярному нарисі «Міліція України: історичний нарис, портрети, події», написаному під керівництвом тодішніх керівників української міліції (Смирнов та ін., 2002), дисертації А. П. Чернеги (2008), довідково-історичному виданні «Карний розшук України: відданість, вірність, відвага» (Довгаль та ін., 2009), нарисі «Міністерство охорони громадського порядку УРСР (1962–1968 рр.)», вміщеному у збірнику документів і матеріалів «Міністерство внутрішніх справ України: події, керівники, документи та матеріали (1917–2017 рр.)» (Вербенський та ін., 2016), збірнику статей «Актуальні питання історії органів внутрішніх справ України» (Коваленко та ін., 2011), статтях О. Г. Бажана (2003), В. А. Греченка і С. І. Суботи (2024), В. А. Довбні (2010), В. А. Чиснікова (2010), Н. М. Ярмиш та О. Н. Ярмиша (2023), дослідженнях зарубіжних учених О. Семухіної та М. Рейнольдса (2013). Проте в них вивчалися лише окремі аспекти проблеми, тому її дослідження не можна вважати завершеним.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Мета статті – дослідити основні аспекти боротьби міліції зі злочинністю в 1962–1964 рр. Ця мета конкретизується в таких завданнях:

- охарактеризувати стан злочинності у вказаний період, виявити її нові прояви;

- проаналізувати заходи, які вживалися МОГП УРСР для протидії злочинності.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Важливим принципом методології нашого дослідження стала об'єктивність. Вона передбачала опору на факти в їхньому істинному значенні, без спотворень і прямолінійної схематизації. Цей принцип дозволив розглядати кожне явище в його різноманітності і суперечливості, сукупності як позитивних, так і негативних проявів. Принцип соціального підходу передбачав розгляд історико-правових процесів з урахуванням соціальних інтересів різних прошарків населення, конкретних форм їхніх проявів у суспільстві. Цей принцип застосовувався для співвідношення інтересів класових і вузько групових із загальнолюдськими, враховуючи суб'єктивний аспект у практичній діяльності радянського уряду, комуністичної партії, правоохоронних органів, окремих керівних осіб.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ДИСКУСІЯ. Про ситуацію зі станом та розкриттям найтяжчих злочинів у 1962 р. свідчить

доповідна записка Міністра охорони громадського порядку УРСР І. Х. Головченка «Про наслідки роботи органів міліції по боротьбі з навмисними вбивствами» від 17 жовтня 1962 р. У ній, зокрема, повідомляється, що за дев'ять місяців 1962 р. на території республіки було зареєстровано 747 навмисних убивств та 435 замахів на убивства громадян. Якщо порівняти з відповідним періодом 1961 р., то кількість навмисних убивств зменшилась на 128 випадків, або на 14,6 %, а кількість замахів на вбивство збільшилась на 14 випадків, або на 3,3 %. За цей же час органами міліції було розкрито 95,2 % навмисних убивств та 99,5 % замахів на убивства проти 94,8 % та 97,4 % відповідно за такий же період 1961 р., а також розкрито 40 навмисних убивств, учинених у минулі роки. Із загальної кількості 1 182 навмисних убивств та замахів на убивства, зареєстрованих у 1962 р., вчинено: при розбійних нападах – 24, з яких розкрито 22; при зґвалтуваннях – 28, розкрито – 16; з хуліганських спонукань – 294, розкрито – 290; на ґрунті ревнощів, сварки та з інших побутових мотивів – 656, розкрито – 650; інших убивств (новонароджених та ін.) – 190, розкрито – 176.

Із наведених даних видно, що переважну кількість навмисних убивств – 55,5 %, вчинено на побутовому ґрунті, 24,9 % – з хуліганських спонукань, 2 % – при розбійних нападах та 1,5 % – при зґвалтуваннях. Зазвичай убивства на побутовому ґрунті вчинялися у квартирах під час сварок і в багатьох випадках попередити їх було неможливо.

Враховуючи особливу небезпечність розбійних нападів та випадків злісного хуліганства, які часто супроводжувалися убивствами, органи міліції республіки намагалися посилювати боротьбу із цими небезпечними злочинами. Внаслідок цього кількість розбійних нападів з метою заволодіння державним та громадським майном, порівняно з відповідним періодом 1961 р., зменшилась з 148 до 89 випадків, або на 39,9 %, а кількість розбоїв з метою заволодіння особистою власністю громадян – з 1004 до 470, або на 53,2 %. Кількість хуліганських проявів зменшилась на 17,2 %, а їхнє розкриття становило 99,6 %.

Поряд з оперативними заходами із боротьби зі злочинцями-рецидивістами органи міліції проводили певну профілактичну роботу серед населення з виявлення та перевірки сигналів про погрози убивствами, а також про злочинні наміри та умисли окремих громадян. Унаслідок проведеної профілактичної роботи органами міліції було попереджено на стадії підготовки та замаху 30 навмисних убивств, із

яких 26 – на побутовому ґрунті. Через актив, дільничних уповноважених, агентуру та довірених осіб було одержано 412 сигналів про намір громадян учинити вбивства. Усі ці громадяни до настання стадії підготовки та замаху викликалися в органи міліції і з ними були проведені відповідні бесіди, після чого вони відмовлялись від злочинних намірів.

З метою попередження убивств органи міліції проводили роботу з виявлення й вилучення вогнепальної та холодної зброї. Так, за перше півріччя 1962 р. у злочинців та населення було вилучено 5 294 одиниці вогнепальної та 890 одиниць холодної зброї.

У низці випадків убивства вчинялися психічно хворими особами, які своєчасно не ізолювалися або передчасно випусувалися з лікувальних установ. Про такі факти МОГП УРСР регулярно інформувало Міністерство охорони здоров'я УРСР¹.

Деякі питання протидії економічній злочинності в цей період були настільки вагомими, що розглядалися вищим керівництвом республіки. Так, ЦК КПУ у своїй постанові від 13 березня 1962 р. розглянуло питання про факти розкрадань у великих розмірах соціалістичної власності та хабарництва, викриті у Львівській та деяких інших областях республіки. У таємній Доповідній записці Міністра охорони громадського порядку УРСР І. Х. Головченка першому секретареві ЦК КПУ М. В. Підгорному від 13 лютого 1963 р. доповідалося про перебіг виконання цієї постанови.

Вказувалося, що за майже рік після ухвалення вказаної постанови було переглянуто кадри оперативних працівників відділів боротьби з розкраданням соціалістичної власності (далі – БРСВ) м. Львова. Тих, хто допустив різного роду проступки, з міліції було звільнено. Одночасно було збільшено кількість оперативних працівників відділу БРСВ Управління міліції м. Львова. Особливу увагу було приділено ретельній перевірці сигналів про розкрадачів на підприємствах місцевої та державної кооперації, заготівельних, будівельних та інших організаціях, які діяли приховано. Було виявлено та взято на облік індивідуальних забудовників та приватних власників авто-

машин, які підозрювались у придбанні домоволодінь та автомашин на нетрудові кошти.

Значна увага надавалася посиленню агентурного апарату, зокрема на об'єктах, де зосереджувалися матеріальні цінності у значних розмірах та було можливе їх розкрадання. Усього за 1962 р. було завербовано 273 агенти, зокрема 100 осіб у м. Львові. Агенти були завербовані на хутровій, панчішній, пухо-перовій, трикотажній, швейній та меблевій фабриках, електроламповому та телевізійному заводі, підприємствах «поштова скринька» 246 та 125 і деяких інших.

Унаслідок проведених заходів у 1962 р. численні групи розкрадачів були викриті на панчішній, хутровій, пухо-перовій, бавовняно-прядиельній фабриках, електроламповому, телевізійному, автобусному заводах, взуттєвому комбінаті Облмістпрому, Пустомитівському райпобуткомбінаті, облміжколгоспбуді, деяких торговельних та інших підприємствах міста і області.

Практичні показники роботи по лінії БРСВ у 1962 р., порівняно з 1961 р., дещо поліпшились. Органами міліції міста та області в 1962 р. було порушено 1 975 кримінальних справ, за якими до відповідальності було притягнуто 2 312 осіб, зокрема в місті – 416 справ на 539 осіб. За розкрадання соціалістичної власності до кримінальної відповідальності було притягнуто 971 особу, зокрема у м. Львові – 230, а за хабарництво – 27, зокрема в місті – 11. У притягнутих до відповідальності осіб було вилучено грошей, облігацій державної 3 % позики та ощадних книжок всього на 19,3 тис. руб., виробів із золота (годинники, перстні, браслети) 0,5 кг, а також описано майна на загальну суму 17 тис. руб., зокрема 3 автомашини. Викрито велику групу осіб, причетних до розкрадання на панчішній і бавовняно-прядиельній фабриках раднаргоспу та деяких магазинах міськпромторгу. Учасники цієї групи завищували норми витрати сировини на одиницю виробів і з її залишків виготовляли продукцію (панчохи, шкарпетки, косинки тощо), яка не обліковувалась. У злочинців було вилучено грошей та описано майна на загальну суму понад 100 тис. руб., зокрема готівкою – майже 50 тис. руб., монет царського карбування – 147 шт., золотий портсигар – 1 шт., годинників – 6 шт., а також описано 5 автомашин. Було викрито групи розкрадачів на хутровій фабриці – 6 осіб, електроламповому заводі – 21 особа, Пустомитівському райпобуткомбінаті – 14 осіб та на низці інших підприємств. Значна увага приділялась роботі з викриття спекулянтів. За спекуляцію щодо 251 особи

¹ Про наслідки роботи органів міліції по боротьбі з навмисними вбивствами : доповідна записка міністра охорони громадського порядку УРСР І. Х. Головченка від 17.10.1962 // Історія міліції України в документах та матеріалах : у 3 т. / П. П. Михайленко, Я. Ю. Кондратьєв. Київ : Генеза, 2000. Т. 3: 1946–1990. С. 79.

було порушено 214 кримінальних справ, зокрема 120 справ щодо 147 осіб у місті. Було викрито 43 групи загальною чисельністю 131 спекулянт, зокрема в місті 29 груп чисельністю 82 спекулянти.

У травні 1962 р. була виявлена група спекулянтів контрабандними товарами. У злочинців було вилучено грошей та описано майна на 15 тис. руб. Було встановлено, що провідник поштового вагону Львівської залізниці Орловська вступила у злочинний зв'язок із громадянкою Польської Народної Республіки Шадзевич і одержувала від неї через свого чоловіка Белова, який працював начальником поштового вагону міжнародного поїзда Львів – Варшава – Бухарест, нейлонові блузи. Останні вона продавала через свої злочинні зв'язки у Львові, Новосибірську, Житомирі, Кокчетаві. Зі Львова в Польщу Орловська відправляла через Белова вироби із золота та капрону. У цій справі було арештовано сім осіб, зокрема працівників відділу перевезень станції Новосибірськ – Джигайло та Антропова.

У 1962 р. значна увага також приділялася виконанню ст. 2 Указу Президії Верховної Ради УРСР «Про посилення боротьби з особами, які ухиляються від суспільно-корисної праці та ведуть паразитичний спосіб життя» від 12 червня 1961 р. У Львові всього було виявлено 315 таких осіб, 244 з яких було притягнуто до кримінальної відповідальності за вчинення різних злочинів. Так, до кримінальної відповідальності було притягнуто жителяку м. Львова Кісель, яка ніде не працювала, а в 1959 р. купила за 145 тис. руб. (старими грішми) двоповерховий будинок та здавала його квартирантам. Будинок було вилучено, а Кісель засуджено за ст. 152 Кримінального кодексу УРСР (далі – ККУ).

За статтею 2 Указу Президії Верховної Ради УРСР від 12 червня 1961 р. було притягнуто до відповідальності дармоїдів Шульгу, Суворову, Брижанова, Мізрахі та інших, у яких було вилучено автомашину «Волга», а в Мізрахі – будинок у м. Адлері. Львівському міському та обкому КПУ було надіслано декілька доповідних записок про стан охорони соціалістичної власності в торгівлі, місцевій та державній промисловості, будівельних організаціях. Обласними інстанціями Львівської області протягом року за інформаційними матеріалами та пропозиціями органів міліції було винесено 29 постанов та рішень, спрямованих на поліпшення охорони народного майна¹.

¹ ГДА МВС України (Галузевий держ. архів МВС України). Ф. 19. Оп. 1. Спр. 51. Арк. 63–67.

Відповідно до Указу Президії Верховної Ради СРСР «Про надання права провадження попереднього слідства органам охорони громадського порядку» від 6 квітня 1963 р. право проводити попереднє слідство надавалося також слідчим органам охорони громадського порядку, але в цій відносно новій роботі міліції були певні недоліки та помилки, тому з метою вдосконалення роботи слідчих міліції Слідчим управлінням МОГП УРСР було вивчено плани роботи слідчих відділів управлінь охорони громадського порядку (далі – УОГП) областей, слідчих відділів управлінь міліції міст та слідчих відділень дорожніх і водних відділів міліції. Одним із суттєвих недоліків планів робіт було планування заходів, які не входили до компетенції слідчих апаратів МОГП УРСР. До планів роботи також не підлягала включенню поточна оперативна робота. Однак такі заходи були в планах роботи слідчих відділів УОГП Полтавської, Закарпатської, Рівненської, Львівської, Сумської, Київської, Черкаської, Запорізької, Херсонської, Харківської, Івано-Франківської областей; слідчих відділень дорожнього відділу міліції на Південно-Західній та Донецькій залізницях. Так, планом роботи слідчого відділу УОГП Полтавської області (п. 5) було передбачено виїзд до всіх міськрайорганів міліції з організації не лише слідчої роботи, а й дізнання, а в п. 7 було заплановано виїзд слідчих УОГП до семи органів міліції для проведення оперативно-слідчих заходів щодо розкриття вбивств, скоєних у минулі роки. Організація роботи з розкриття крадіжок державного та громадського майна, а також крадіжок особистої власності громадян, тобто злочинів, підслідних слідчим МОГП УРСР, не було передбачено планом роботи. У пункті 8 плану було передбачено також перевірку стану слідчої роботи та заслуховування протягом III кварталу у відділі слідчих працівників всіх 16 органів міліції. Така обтяженість та нереальність суцільної перевірки стану слідчої роботи з подальшим заслуховуванням відвертала апарат слідчого відділу від конкретної організаторської роботи на місцях та надання їм практичної допомоги, позбавляла можливості займатися розслідуванням конкретних кримінальних справ.

Планом роботи слідчого відділу УОГП Київської області було заплановано перевірити в міськрайорганах міліції області виконання заходів щодо розкриття вбивств, скоєних у минулі роки. Слідчий відділ УОГП Черкаської області включив до плану роботи спільний з відділом карного розшуку перегляд справ про нерозкриті вбивства, з яких планував відібрати

найбільш перспективні для вжиття заходів щодо їхнього розкриття. Слідчим відділом УОГП Івано-Франківської області спільно з першим спецвідділом було заплановано вивчення в усіх міськрайорганах міліції матеріалів, за якими у 1963 р. було відмовлено в порушенні кримінальної справи. Планування цих заходів не належало до компетенції слідчих апаратів МОГП УРСР.

У планах роботи слідчих відділів та відділень УОГП Житомирської, Закарпатської, Вінницької, Сумської та Чернігівської областей водного відділу міліції Дніпровського басейну та дорожнього відділу міліції Південно-Західної залізниці багато заходів мали загальний та неконкретний характер. Наприклад, п. 9 плану роботи слідчого відділу УОГП Житомирської області було заплановано: «Запровадити повний облік кримінальних справ..., поставити роботу обліку на такий рівень, щоб щодня знати, у якому районі, у провадженні якого слідчого і які кримінальні справи перебувають»¹. Що конкретно необхідно зробити для організації такого обліку і в які терміни, у плані нічого не було сказано. Дуже громіздким був план, поданий слідчим відділом УОГП Вінницької області, що складався з 5 розділів та 36 пунктів, частина з яких також мала неконкретний характер, а їх планування не було викликано жодною потребою. Планом роботи слідчого відділу Управління міліції м. Макіївки було передбачено: «У всіх слідвідділах проаналізувати виконання вимог ст. 23 КПК УРСР та наступного місяця заслухати у слідвідділі начальника слідчого відділення, де гірше поставлено роботу...»². У низці представлених планів роботи слідчих відділів неправильно планувалося порушення конкретних кримінальних справ за матеріалами розробок та строки реалізації³.

Начальник Слідчого управління МОГП УРСР, вже згадуваний нами А. М. Сербулов, вимагав врахувати вказані недоліки при складанні подальших планів роботи слідчих відділів. Як бачимо, недоліки були зумовлені певною недосвідченістю авторів цих планів – керівних працівників слідчих відділів УОГП різних областей, і полягали в їх неконкретності та громіздкості.

Подібні, але конкретніші прогалини мали місце в роботі слідчих апаратів УОГП Одеської

області в середині 1963 р. Окремі слідчі слідчих відділень міськрайорганів міліції безвідповідально ставилися до розслідування кримінальних справ, які перебували у провадженні, затягували їх, порушуючи норми КК УРСР та Кримінально-процесуального кодексу УРСР (далі – КПК УРСР). Так, слідчими слідчого відділення Березівського райвідділу міліції щодо 18 кримінальних справ, прийнятих до провадження в липні 1963 р., не було закінчено жодного розслідування.

У слідчому відділенні Белградського райвідділу міліції нараховувалося троє слідчих на чолі з начальником слідчого відділення Морозом. Протягом липня 1963 р. ними було прийнято до провадження 24 кримінальні справи, і тільки щодо однієї з них розслідування було закінчене. Станом на 1 липня 1963 р. у слідчому відділенні Ізмаїльського міськвідділу міліції залишалось у провадженні 15 кримінальних справ і протягом місяця було прийнято до провадження ще 30 справ. Водночас це відділення із шести слідчих протягом місяця закінчило розслідування лише щодо десяти кримінальних справ. Подібні недоліки в розслідуванні кримінальних справ були в роботі слідчих слідчого відділення Біляєвського райвідділу міліції, у провадженні яких станом на 1 липня 1963 р. залишалось 19 справ. Крім того, слідчими до провадження було прийнято ще 84 кримінальні справи, а протягом червня 1963 р. закінчено лише шість. Станом на 1 серпня 1963 р. у цьому слідчому відділенні залишалось 43 кримінальні справи, шість з яких із терміном понад два місяці⁴.

Аналізуючи кримінальні справи, що надходили до слідчого відділення УОГП і перебували у провадженні слідчих, можна побачити, що окремі слідчі допускали порушення законності під час вирішення питань про порушення кримінальних справ, при проведенні обшуків, закінченні розслідування і припиненні кримінальних справ.

Так, відповідно до матеріалів справи, що перебувала у провадженні слідчого УОГП Приморського райвідділу міліції м. Одеси Фаріна, 29 березня 1963 р. на прохідній заводу «Сталевих і прядив'яних канатів» було затримано робітника Снітко, який виносив цвяхи на суму 1 руб. 74 коп. Згідно з матеріалами перевірки вказані цвяхи Снітко зібрав на території заводу. Попри наявність таких даних, слідчий Фаріна 7 липня 1963 р. порушив кримінальну справу проти Снітка за ч. 1 ст. 85 КК УРСР, а

¹ ГДА МВС України. Ф. 31. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 9–10.

² ГДА МВС України. Ф. 31. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 11.

³ Там само. Арк. 12.

⁴ ГДА МВС України. Ф. 31. Оп. 1. Спр. 8. Арк. 10.

потім припинив її у зв'язку з передачею матеріалів на розгляд товариського суду.

У справі, порушеній Беляєвським райвідділом міліції за ознаками злочину, передбаченого ч. 1 ст. 84 КК УРСР, щодо Пашкевича, розслідування не проводилося з 12 квітня по 19 липня 1963 р. Потім цю справу прийняв до провадження слідчий Сокаржинський, який за постановою без санкції прокурора зробив обшук у квартирі Пашкевича. Відповідно до матеріалів кримінальної справи, Пашкевич скоїв крадіжку 8,3 куб. м лісоматеріалів, тому через чотири місяці після її порушення не було потреби терміново проводити обшук без санкції прокурора. У справі № 9096 за звинуваченням Лесецького та Колесніченка за ч. 2 ст. 140 КК УРСР та у справі № 9098 за звинуваченням Коноплева за ст. 806 КК УРСР слідчий УОГП Ананьївського райвідділу міліції Журавльов при ознайомленні з матеріалами справи не роз'яснив обвинуваченим їхнє право мати захисника та не повідомив потерпілим про закінчення розслідування у справі. Внаслідок цього обидві справи було повернуто прокурором для виконання вимог статей 217, 218 КПК УРСР. Слідчий УОГП цього ж райвідділу міліції Мірза необґрунтовано припинив кримінальну справу проти Цимбалюка, якого Ананьївський парткомом виключив із членів КППС за замах на розкрадання 98 кг соняшника в колгоспі «Іскра». Мірза, попри те, що не мав достатнього досвіду в роботі, не вважав за потрібне порадитися з начальником райвідділу міліції і знехтував рішенням партійних органів, порушуючи закон і припинивши цю справу за мотивами відсутності складу злочину¹.

Допустив порушення законності і слідчий Білгород-Дністровського райвідділу міліції Горючий, який 18 липня 1963 р. без дозволу керівництва міськвідділу міліції виїхав автомашиною, що належала спекулянту Горенштейну, до районів Київської області та Молдавської РСР для документування фактів злочинної діяльності останнього.

Траплялися випадки, коли окремі слідчі брали на себе функції, що належали до відання експертних установ. Так, старший слідчий Березовського райвідділу міліції Міщенко у справі, порушеній за фактом завдання тілесних ушкоджень громадянину Пташечнюку 7 липня 1963 р., зробив висновок, що потерпілий, перебуваючи в нетверезому стані, звалився на землю, при цьому завдав собі удару по носі лавкою, яка стояла біля столу, отримавши

тілесні ушкодження середньої тяжкості. Такий висновок Міщенко зробив без докладного аналізу матеріалів справи, порушивши вимоги ст. 76 КПК УРСР².

Одним із суттєвих недоліків у роботі слідчих відділів було те, що недостатньо проводилася робота з розшуку злочинців у припинених кримінальних справах. Протягом липня 1963 р. слідчими не було розкрито жодного злочину минулих років. Ненормальним було становище, коли окремі слідчі незаконно припиняли кримінальні справи, за якими не були встановлені особи злочинців. Мотивами припинення таких справ зазвичай ставали сплив строків давності, малозначність тощо. Проте припинення кримінальних справ, за якими не були встановлені особи, котрі вчинили злочин, суперечило вимогам статей 4 та 103 КПК УРСР.

Деякі райвідділи міліції з вини слідчих не своєчасно виставляли картки на розкриття злочинів, що занижувало показники їх розкриття по області. Так, у слідчому відділенні Ізмаїльського міськвідділу міліції вважалися нерозкритими за липень і червень 1963 р. 6 злочинів, Біляївського райвідділу міліції – 3, Любашівського райвідділу міліції – 3. На підставі аналізу справ, що перебували у провадженні, було встановлено, що слідчі не реагували на умови, які сприяли вчиненню злочину, не направляли подання в установи, організації та на підприємства. Це мало місце, наприклад, у справі № 9011, порушеній Ананьївським райвідділом міліції за фактом крадіжки 60 кг цукру в колгоспі ім. Леніна Ананьївського району. Проводячи розслідування у справі, слідчий Журавльов встановив, що охоронець Гоголь систематично залишав свій пост на тривалий час і в момент розкрадання цукру він теж був відсутній. Незважаючи на це, Журавльов не зробив подання правлінню колгоспу щодо усунення умов, які сприяли вчиненню злочину³.

Однією з основних причин низької якості розслідування справ була відсутність планів розслідування по кожній із них, наслідком чого була неповнота і поверховість з боку слідчих у розслідуванні справ. Перевіркою в Біляївському, Білгород-Дністровському, Комінтернівському, Іллічівському, Центральному та інших райвідділах міліції було встановлено, що за кримінальними справами, які перебували у провадженні слідчих, плани розслідування були відсутні⁴.

² Там само.

³ ГДА МВС України. Ф. 31. Оп. 1. Спр. 8. Арк. 12.

⁴ Там само. Арк. 10–13.

¹ ГДА МВС України. Ф. 31. Оп. 1. Спр. 8. Арк. 11.

Подані вище матеріали показували, що всім слідчим та начальникам відділень слідчих апаратів УОГП необхідно було істотно підвищити рівень своєї роботи та її ефективність, неухильно дотримуватися вимог кодексів та відповідних інструкцій.

Позитивний досвід у роботі слідчих апаратів УОГП було накопичено в цей час в Івано-Франківській області. У першому півріччі 1963 р. органами міліції області було розкрито 32 кримінальні злочини минулих років, що становило 16 %, тоді як за такий же період 1962 р. було розкрито 2 злочини, або 0,8 % до нерозкритих. Розкриття за агентурними даними становило 50 %. Було розкрито 2 вбивства, 2 крадіжки державного та громадського майна, 2 крадіжки особистого майна, 4 підпали, розбійний напад з метою заволодіння особистим майном та 1 автодорожня аварія. Результатом певного поліпшення розкриття злочинів минулих років стало те, що органи міліції дещо активніше працювали в цьому напрямі. Більше та краще проводилися агентурно-оперативні заходи оперативним складом органів міліції. Значно покращився контакт між працівниками слідства та оперативним складом органів міліції¹.

У 1963 р. правоохоронцями м. Жмеринка (Вінницька область) були знешкоджені кілька ретельно замаскованих груп розкрадачів державного та громадського майна, серед яких група, що спекулювала різними будівельними матеріалами, які в ті роки були великим дефіцитом. Ватажок злочинної групи Шенкман шляхом різних махінацій нажив значних цінностей та збудував двоповерховий цегляний будинок вартістю 25 тис. руб. При обшуку в нього були вилучені золоті монети царської чеканки вагою понад 1 кг. Під час розслідування були викриті зв'язки Шенкмана та його подільників з працівниками міжрайонної торговельної бази, за сприяння яких здійснювались протиправні оборудки (Тяжлов, Остафійчук, 2019, с. 186).

У Галузевому державному архіві МВС України є й інші документи, які свідчать про доволі успішну роботу слідчих органів міліції в цей час, зокрема з розкриття злочинів, пов'язаних із розкраданням сільськогосподарської продукції. В інформаційному листі начальника Слідчого управління МОГП УРСР А. М. Сербулова усім начальникам УОГП областей наводилися відповідні приклади. Зокрема, вказувалося, що прикладом правильно орга-

нізованої роботи з початку компанії зі збору врожаю може бути діяльність працівників слідчих відділень Барського райвідділу міліції (старший слідчий, лейтенант міліції Суботін), Калинівського райвідділу міліції (начальник слідчого відділення, капітан міліції Павленко) та Жмеринського райвідділу міліції (начальник слідчого відділення, капітан міліції Колесов) Вінницької області. Так, старший слідчий Слідчого відділення Барського райвідділу міліції Суботін справу, порушену 20 липня 1963 р. за ч. 2 ст. 84 КК УРСР за обвинуваченням громадянина Чорного на основі реалізації оперативних даних, закінчив розслідуванням у чотириденний термін. Заслуговує на увагу також досвід роботи слідчого відділення Зміївського райвідділу міліції Харківської області (начальник слідчого відділення, капітан міліції Слісар), у якому справи про розкрадання зерна нового врожаю порушувалися своєчасно та закінчувалися протягом 5–6 днів².

Це не перший лист начальника Слідчого управління МОГП УРСР А. М. Сербулова, який ми цитуємо і в якому увага концентрується не лише на недоліках у роботі слідчих органів, а й на позитивних моментах, що на той час було відносною новизною. Крім того, це свідчило про прагнення не лише «накрутити» своїх підлеглих, констатуючи прогалини в їхній роботі, а й поширити позитивний досвід швидкості розслідування справ за допомогою залучення громадського активу.

Проте в документах Слідчого управління МОГП УРСР містяться матеріали про недоліки та недостатню компетентність слідчих при підготовці матеріалів, які спрямовувалися для проведення судово-біологічної експертизи. Харківським науково-дослідним інститутом судової експертизи було зроблено огляд недоліків роботи слідчих у цьому напрямі. Зокрема, в ньому йшлося про те, що при направленні на експертизу пошкоджень одягу з речовими доказами не надходили матеріали кримінальних справ, історії хвороби, акти судово-медичних досліджень трупів, оглядів живих осіб. Слідчі некоректно формулювали питання, що ставилися перед експертами, особливо це стосувалося питань про групову належність об'єктів дослідження, недбало вилучалися з місця події, зберігалися та неправильно пакувалися речові докази, пов'язані з різними пошкодженнями на тканинах та інших предметах. Окремі слідчі м. Харкова та Харківської області при направленні завдань

¹ ГДА МВС України. Ф. 31. Оп. 1. Спр. 8. Арк. 75–82.

² ГДА МВС України. Ф. 31. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 13–16.

на проведення зернових експертиз неправильно формулювали питання. Так, начальник слідчого відділення Красноградського відділу міліції капітан Кравченко, направляючи до Харківського науково-дослідного інституту судової експертизи завдання на проведення зернової експертизи у справі Мандич, замість питання про однаковість зразків досліджуваного насіння, поставив питання про сортність насіння сояшника, тоді як ці питання досліджуються товарознавчою експертизою. Слідчий Ленінського райвідділу міліції м. Харкова Фоменко, призначаючи експертизу у справі за звинуваченням громадянина Шляхова, обвинуваченого в розкраданні зерна проса та гречки, надіслав недостатню кількість зразків для порівняння (35 г, 55 г, 57 г), проте для дослідження зазначених культур необхідно 500 г зерна. Начальник слідчого відділення Зміївського райвідділу міліції, старший лейтенант міліції Тренев, призначаючи експертизу у справі за звинуваченням громадян Щербини і Гарбуза, підозрюваних у крадіжці кукурудзи, надіслав лише чотири качани кукурудзи, а для порівняльних досліджень необхідно було не менше 10–15 качанів. При цьому було зазначено, що можливість надсилати саме таку кількість качанів кукурудзи в Тренева була. Слідчий слідчого відділення Мереф'янського міськвідділу міліції, старший лейтенант міліції Матюшенко вилучив у підозрюваного в розкраданні Кобця зразки комбікорму з п'яти мішків, зсипав їх разом і прислав як один зразок, а для порівняльного дослідження потрібні були проби з кожного мішка окремо¹.

У згаданому вище огляді Харківського науково-дослідного інституту судової експертизи наводилися й інші подібні приклади, які свідчили про недостатню кваліфікацію деяких слідчих міліції Харківщини та Полтавщини. Цей огляд, зроблений на замовлення Слідчого управління МОГП УРСР, був покликаний подолати типові помилки в роботі слідчих та підвищити рівень їхньої роботи.

11 травня 1964 р. Міністр охорони громадського порядку УРСР І. Х. Головченко надіслав начальникам УОГП виконкомів обласних рад депутатів трудящих, начальникам дорожніх та водних відділів міліції, начальникам управлінь міліції виконкомів міських рад депутатів трудящих, начальникам відділів та відділень міліції міськрайвиконкомів рад депутатів трудящих, начальникам лінійних відділів і відділень міліції МОГП УРСР вказівку щодо посилення заходів боротьби з наркоманією.

Зазначалося, що останнім часом у республіці помітно збільшилася кількість осіб, особливо серед молоді, які вживали наркотичні речовини. Працівники міліції недооцінювали небезпеку цього явища та не вживали рішучих заходів щодо боротьби з ним. Апарати відділів БРСВ вели недостатню боротьбу зі спекуляцією наркотичними речовинами, не виявляли канали, через які злочинці купували наркотики, дуже мало приділяли уваги профілактичним заходам, спрямованим на недопущення зловживань із боку працівників лікувальних закладів під час видачі наркотичних речовин. Працівники карного розшуку, попри велику кількість крадіжок з аптек, лікарень та інших лікувальних закладів, погано організовували роботу щодо запобігання ним та їх своєчасного розкриття. Як вказувалося в документі, станом на початок травня 1964 р. не були розкриті вчинені в 1963–1964 рр. крадіжки наркотичних речовин з аптек с. Олинана Звенигородського району та м. Городище Корсунь-Шевченківського району Черкаської області, з Калинівської районної аптеки Вінницької області, з лікарні імені Павлова м. Києва та ін. При встановленні осіб, які скоїли крадіжки з лікувальних закладів, не завжди з'ясовувалося, для кого і з якою метою вони викрадали наркотичні речовини, та визначалися причини, що сприяли вчиненню таких крадіжок. Органи міліції не порушували перед обласними відділами охорони здоров'я та обласними аптечними управліннями питання про покращення охорони аптек, складів та інших місць, де зберігалися наркотичні речовини, обладнання цих об'єктів надійними сейфами, запорами та попереджувальною сигналізацією. Не вносилися пропозиції щодо усунення причин та умов, що сприяли вчиненню зловживань медпрацівниками під час видачі наркотиків. В органах міліції не обліковувалися наркомани, раніше судимі за крадіжки наркотичних речовин та їх спекуляцію, підроблення рецептів з метою придбання наркотиків, а також особи, які вживали наркотики та схильні до вчинення таких злочинів. З боку адміністрації місць позбавлення волі недостатньо вживалися заходи щодо недопущення пронесення наркотичних речовин на територію колоній, мало здійснювався контроль за роботою та поведінкою вільнонайманого персоналу, який нерідко розповсюджував наркотики серед ув'язнених.

Про серйозність ситуації свідчило те, що у квітні 1964 р. Комітет партійно-державного контролю ЦК КПУ та Ради Міністрів УРСР розглянув питання про результати перевірки стану профілактики та лікування захворювань на

¹ ГДА МВС України. Ф. 31. Оп. 1. Спр. 23. Арк. 15–17.

наркоманію в Одеській, Донецькій і Дніпропетровській областях та ухвалив спеціальну постанову, в якій наголосив на серйозних недоліках у діяльності органів охорони громадського порядку в боротьбі з наркоманією.

Міністр охорони громадського порядку УРСР вимагав рішуче посилити боротьбу зі спекуляцією наркотичними речовинами, їх крадіжками з аптек, лікарень та інших лікувальних закладів, активно використовуючи агентуру, довірених осіб, допомогу громадськості та інші можливості органів міліції. Наказувалося створити в органах міліції картотеки допоміжного оперативного обліку осіб, підозрюваних і раніше засуджених за спекуляцію, збут та крадіжки наркотичних речовин, а також хворих на хронічну наркоманію¹.

Зауважимо, що, вивчаючи історію міліції, ми вперше знайшли документ, де розглядається стан та заходи щодо поліпшення протидії наркоманії. Це говорить про те, що ця проблема стала актуальною вже в 1960-ті рр., а не пізніше, як це вважалося, тому і були окреслені певні заходи, спрямовані на покращення роботи в цьому напрямі.

ВИСНОВКИ. Рівень злочинності в 1962–1964 рр., попри сподівання радянських керівників, не зменшувався, високими залишалися показники умисних убивств, де переважали вбивства з побутових причин та хуліганських спонукань. Вражаючими були цифри умисних убивств новонароджених дітей, що свідчило про низький моральний рівень частини ра-

дянських людей, а також про їхнє соціальне неблагополуччя. Для протидії злочинності органи міліції вживали оперативних заходів, а також проводили певну профілактичну роботу серед населення з виявлення та перевірки сигналів про погрози убивством, а також про злочинні наміри та умисли окремих громадян. Враховуючи зростання економічної злочинності, значна увага приділялася посиленню агентурного апарату, зокрема на об'єктах, де зосереджувалися матеріальні цінності у значних розмірах та було можливим їх розкрадання. Водночас при проведенні вказаних заходів припускалися певних помилок та мали місце недоліки. У планах роботи слідчих відділів та відділень багатьох областей чимало заходів мали загальний, неконкретний характер, деякі заходи не входили до компетенції слідчих апаратів МОГП УРСР. У документах Слідчого управління МОГП УРСР міститься чимало інформації про недоліки та недостатню компетентність слідчих при підготовці матеріалів, які спрямовувалися для проведення судово-біологічної експертизи. Серед нових проявів злочинності в досліджуваній період з'явилося та згодом набуло поширення таке явище, як крадіжка наркотичних речовин з аптек та медичних установ, що розширило фронт діяльності міліції. У цілому можна зауважити, що в 1962–1964 рр. міліцією проводилася значна робота щодо протидії злочинності, хоча не у всьому вона була успішною.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Актуальні питання історії органів внутрішніх справ України. Випуск 2. Проблеми правового забезпечення організації та діяльності МВС України (1917–1991 рр.) : зб. наук. пр. / В. В. Коваленко (голова), О. М. Джужа, Є. М. Бодюл та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2011. 104 с.
2. Бажан О. Процес десталінізації та зміни в діяльності карально-репресивних органів в Україні (50–60-ті роки ХХ ст.). *Проблеми історії України: факти, судження, пошуки*. 2003. № 8. С. 435–444.
3. Бандурка О. М. Секретарі, наркоми, міністри внутрішніх справ України в 1917–2022 роках. Харків : Майдан, 2022. 544 с.
4. Греченко В. А., Субота С. І. Протидія економічній злочинності в Україні у середині 1960-х рр. // *Modern vision of implementing innovations in scientific studies : collection of scientific papers "SCIENTIA" with Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference (Sofia, Republic of Bulgaria, 19 April 2024)*. Sofia : International Center of Scientific Research, 2024. Рр. 43–44.
5. Греченко В. А., Ярмиш О. Н. Міліція в Україні в період часткової лібералізації політичного режиму (березень 1953 – серпень 1962 рр.): історико-правове дослідження : монографія. Харків : Промарт, 2024. 493 с.

¹ Вказівка Міністра охорони громадського порядку УРСР І. Х. Головченка начальникам управлінь охорони громадського порядку виконкомів обласних рад депутатів трудящих, начальникам дорожніх та водних відділів міліції, начальникам управлінь міліції виконкомів міських рад депутатів трудящих, начальникам відділів та відділень міліції міськрайвиконкомів рад депутатів трудящих, начальникам лінійних відділів і відділень міліції МОГП УРСР щодо посилення заходів боротьби з наркоманією : від 11.05.1964 // *Історія міліції України в документах та матеріалах* : у 3 т. / П. П. Михайленко, Я. Ю. Кондратьєв. Київ : Генеза, 2000. Т. 3: 1946–1990. С. 427–428.

6. Довбня В. Міністерство внутрішніх справ Української РСР (1946–1962 рр.) (організаційно-правові засади діяльності) // Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред.: В. В. Коваленко, Є. М. Моїсєєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Київ : Атіка, 2010. Т. 6. Оперативно-розшукова діяльність поліції/міліції. С. 464–466.
7. Карний розшук України: відданість, вірність, відвага / ред. І. Довгаль. Київ : Світ Успіху, 2009. 368 с.
8. Міністерство охорони громадського порядку УРСР (1962-1968 рр.) // Міністерство внутрішніх справ України: події, керівники, документи та матеріали (1917–2017 рр.) : наук. вид. : у 6 т. / авт. кол.: М. Г. Вербенський, О. Н. Ярмиш, В. О. Криволапчук та ін. ; за заг. ред. А. Б. Авакова. Київ ; Харків : Мачулін, 2016. Т. 6: Міністерство внутрішніх справ – Міністерство охорони громадського порядку Радянської України в період десталінізації та подальших реорганізацій (5 березня 1953 р. – грудень 1968 р.). С. 632–636.
9. Печніков В. С. Є така служба... Київ : Еліт Принт, 2011. 585 с.
10. Смирнов Ю. О., Михайленко П. П., Святоцький О. Д., Ануфрієв М. І. Міліція України: історичний нарис, портрети, події / за заг. ред. Ю. О. Смирнова. Київ : Ін Юре, 2002. 888 с.
11. Тяжлов В. С., Остафійчук В. Г. Історія правоохоронних органів Вінниччини. Вінниця : Розвиток, 2019. 476 с.
12. Чернега А. П. Правове регулювання діяльності органів міліції Української РСР у 1956–1985 рр. : авторефер. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2008. 21 с.
13. Чисніков В. Оперативно-розшукова діяльність в радянській Україні (1917–1991 рр.) // Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 8 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко та ін. Київ : Атіка, 2010. Т. 6. Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції). С. 557–561.
14. Ярмиш Н. М., Ярмиш О. Н. Кримінально-правова протидія злочинності на початку 1960-х років. *Європейські перспективи*. 2023. № 4. С. 45–54. DOI: <https://doi.org/10.32782/EP.2023.4.7>.
15. Semukhina O. B., Reynolds K. M. *Understanding the Modern Russian Police*. Boca Raton, Fl. : CRC Press ; Taylor and Francis Group, 2013. 337 p.

Надійшла до редакції: 03.09.2024

Прийнята до опублікування: 06.12.2024

REFERENCES

- Bandurka, O. M. (2022). *Secretaries, people's commissars, ministers of internal affairs of Ukraine in 1917–2022*. Maidan.
- Bazhan, O. (2003). The process of de-Stalinization and changes in the activities of punitive and repressive bodies in Ukraine (50s–60s of the XX century). *Problems of the History of Ukraine: Facts, Judgments, Searches*, 8, 435–444.
- Cherneha, A. P. (2008). *Legal regulation of the activity of police bodies of the Ukrainian SSR in 1956–1985* [Candidate thesis, M. P. Drahomanov National Pedagogical University].
- Chysnikov, V. (2010). Operational investigative activities in Soviet Ukraine (1917–1991). In Yu. I. Rymarenko (Ed.), *International police encyclopedia* (Vol. 6). Attica.
- Dovbnia, V. (2010). Ministry of Internal Affairs of the Ukrainian SSR (1946–1962) (organizational and legal principles of activity). In V. V. Kovalenko, Ye. M. Moiseiev, V. Ya. Tatsii, & Yu. S. Shemshuchenko (Eds), *International police encyclopedia* (Vol. 6) (pp. 464–466). Attica.
- Dovhal, I. (Ed.). (2009). *Criminal investigation of Ukraine: dedication, loyalty, courage*. World of Success.
- Grechenko, V. A., & Subota, S. I. (2024, April 19). *Combating economic crime in Ukraine in the mid-1960s* [Conference presentation abstract]. III International Scientific and Theoretical Conference “Modern vision of implementing innovations in scientific studies”, Sofia, Republic of Bulgaria.
- Grechenko, V. A., & Yarmysh, O. N. (2024). *Militia in Ukraine during the period of partial liberalization of the political regime (March 1953 - August 1962): a historical and legal study*. Promart.
- Kovalenko, V. V., Dzhuzha, O. M., Bodiul, Ye. M. et al. (2011). *Actual issues of the history of internal affairs bodies of Ukraine. Issue 2. Problems of legal support of the organization and activity of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine (1917–1991)*. National Academy of Internal Affairs.
- Piechnikov, V. S. (2011). *There is such a service...* Elite Print.
- Semukhina, O. B., & Reynolds, K. M. (2013). *Understanding the Modern Russian Police*. CRC Press; Taylor and Francis Group.
- Smyrnov, Yu. O., Mykhailenko, P. P., Sviatotskyi O. D., & Anufriev, M. I. (2002). *Militia of Ukraine: historical sketch, portraits, events* (Yu. O. Smyrnov, Ed.). In Yure.
- Tiazhlov, V. S., & Ostafiichuk, V. H. (2019). *History of law enforcement agencies of Vinnytsia region*. Development.

14. Verbenskyi, M. H., Yarmysh, O. N., Kryvolapchuk, V. O. et al. (2016). *Ministry of Internal Affairs of Ukraine: events, managers, documents and materials (1917–2017)* (Vol. 6) (A. B. Avakov, Ed.). Machulin.

15. Yarmysh, N. M., & Yarmysh, O. N. (2023). Criminal law counteraction to crime in the early 1960s. *European Perspectives*, 4, 45–54. <https://doi.org/10.32782/EP.2023.4.7>.

Received the editorial office: 3 September 2024

Accepted for publication: 6 December 2024

VOLODYMYR ANATOLIOVYCH GRECHENKO,

*Doctor of Historical Sciences, Professor,
Honored Education Worker of Ukraine,
Kharkiv National University of Internal Affairs,
Department of Humanities and Ukrainian Studies;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6046-0178>,
e-mail: grechenko18@gmail.com*

**THE ACTIVITIES OF THE UKRAINIAN SSR MILITIA IN COMBATING CRIME
IN THE EARLY 1960S**

The article examines the state of crime in the Ukrainian SSR in 1962–1964 and the range of measures taken by the leadership of the Ministry of Public Order and its subdivisions in regions, cities and districts to counteract it. The analysis of statistical data shows that the rate of premeditated murders, dominated by domestic and hooliganism, remained high. Striking were the figures showing a large number of premeditated murders of newborn children, which indicated the low moral level of some Soviet people and their social disadvantage. As in previous years, the militia used mainly operational measures to combat crime, and also carried out some preventive work among the population to identify and verify signals of death threats, as well as criminal intentions and intentions of individual citizens. Given the growth of economic crime, considerable attention was paid to strengthening the agent apparatus, in particular at facilities where large amounts of material assets were concentrated and could be stolen. At the same time, certain mistakes were made and some shortcomings occurred in the course of these activities. In a number of work plans of investigative departments and offices in many regions, many measures were of a general, non-specific nature. One of the significant shortcomings was the planning of activities that were not within the competence of the investigative apparatus of the Ministry of Public Order. Documents from the Investigative Department of the Ministry of Public Order contain many materials about the shortcomings and insufficient competence of investigators in preparing materials sent for forensic biological examination. Among the new manifestations of crime in the analysed years was the phenomenon of theft of narcotic substances from pharmacies and medical institutions, which expanded the range of militia activities. It is noted that in 1962–1964 the militia carried out significant work to combat crime, although it was not always successful.

Keywords: *Ukraine, 1960s, Ministry of Public Order, militia, combating crime.*

Цитування (ДСТУ 8302:2015): Греченко В. А. Діяльність міліції УРСР щодо протидії злочинності на початку 1960-х рр. *Право і безпека*. 2024. № 4 (95). С. 9–19. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2024.4.01>.

Citation (APA): Grechenko, V. A. (2024). The activities of the Ukrainian SSR militia in combating crime in the early 1960s. *Law and Safety*, 4(95), 9–19. <https://doi.org/10.32631/pb.2024.4.01>.